

N. I. TOLSTOJ IN REZIJANŠČINA

(Ob odkritju »Rezijanskega slovarja« J. Baudouina de Courtenayja)

Pred pol stoletja, konec 50. let, se je mlad znanstvenik, potem ko je prejel za tisti čas zelo temeljito izobrazbo in se izkazal na dveh zelo različnih slavističnih področjih – pri študiju živih (bolgarskih) govorov in jezika staroslovanskih besedil (kakšen razpon za začetnika!), gnan od nenehne vedoželjnosti in željan novih odkritij, odpravil iz Moskve v Sankt-Peterburg (tedaj Leningrad), da bi tam, v Arhivu Ruske akademije znanosti (tedaj AZ ZSSR), preniknil v vire domače jezikoslovne in slavistične tradicije, se seznanil vsaj z delom nepreglednega dokumentarnega bogastva, ki so nam ga skrbno zapustili naši predniki in ki potrpežljivo čaka redkega dotika sodobnega raziskovalca. Sicer pa je imel tudi konkretno zamisel. Po »padcu« jezikoslovne doktrine N. Ja. Marra so v domače jezikoslovje začele prodirati ideje sistemsko-strukturnega pristopa k jeziku, ki sta jih oblikovala že F. de Saussure in J. Baudouin de Courtenay. Za razliko od F. de Saussurja, ki je bil preveden in izdan v ruščini (Tečaj splošnega jezikoslovja, 1933), so bila dela slednjega raztresena po različnih, pogosto malo znanih izdajah, od katerih so bile sredi 20. stol. številne raziskovalcem kratkomalo nedostopne. Baudouin je potemtakem zazvenel sodobno in obetavno. Mladega raziskovalca, ki je potoval iz Moskve v Peterburg, je prevzela želja, da bi dobil vpogled v »rokopisnega Baudouina« in poiskal morebitna znanosti še neznanata dela. In upanje ga ni prevaralo: akademiji arhiv je hranil po obsegu velikansko Baudouinovo »zapuščino« – s to besedo lahko še najbolj natančno izrazimo to, čemur bi v ruščini rekli »dediščina, ki je ostala po kom«... Dejansko je šlo za novo odkritje v zvezi z J. Baudouinom de Courtenayjem vsaj kot slavistom in slovenistom. In čast takšnega odkritja velikega znanstvenika je odslej pripadala N. I. Tolstoj. O tem je bilo podano poročilo l. 1959 na znanstvenem zasedanju v Inštitutu za slavistiko AZ ZSSR, posvečenem 30-letnici smrti J. Baudouina de Courtenayja. Urednik zbornika referatov s tega zasedanja (gl. Boduën de Kurtenè 1960) S. B. Bernštejn je v predgovoru zapisal: »Inštitut za slavistiko AZ ZSSR se je na pobudo N. I. Tolstojja lotil priprave izdaje neobjavljenih bogatih Baudouinovih slovenskih dialektoloških materialov. Nekateri izmed njih bodo pripravljene za tisk v letu 1961.« (Boduën de Kurtenè 1960: 4). Žal so se razmere obračale tako, da ta zamisel ni bila uresničena niti konec XX. stoletja, če ne štejemo manjšega odlomka »Rezijanskega slovarja«, katerega izdaja se je načrtovala za l. 1961, izšel pa je pod uredništvom N. I. Tolstojja šele l. 1966 (o tem gl. nižje). In to je bilo vse.

Kljub vsemu so v slavistiki vedeli za arhivska odkritja N. I. Tolstojja. Številni slavisti so čakali na izdajo Baudouinovih slovenskih (resp. rezijanskoslovenskih) dialektoloških materialov, ki jih je prvič tako podrobno opisal N. I. Tolstoj v zborniku referatov omenjenega znanstvenega zasedanja (gl. Tolstoj 1960: 67–81, zlasti 73–81). Posebno pozornost je pritegoval Baudouinov »Rezijanski slovar«, o katerem so se pozneje začele ustvarjati cele legende. Samo dva primera. Pred nekaj leti je v pogovoru kolega slavist, ki nikoli ni videl rokopisa »Rezijanskega slovarja«, na široko modroval o njegovih »pomankljivostih in določenih dobrih straneh«. Drugi je pohitel z objavo sporočila, da je prvi snopič slovarja domnevno že izšel. Nič od tega ni bilo res. Stvar izdaje »Rezijanskega slovarja« in drugih rezijanskoslovenskih materialov J. Baudouina de Courtenayja se je dejansko spremenila v svojevrstno »rezijansko odisejo« slavistike druge polovice XX. stoletja, ki je stala N. I. Tolstojja precej časa in moči. Desetletja je bila rezijanščina neogibna tema razprav in pogovorov N. I. Tolstojja s piscem teh vrstic. To dejstvo in tudi neposredno delo pri pripravi

»Rezijanskega slovarja« za tisk sta mi dali pogum, da razjasnim določene okoliščine »rezijanske odiseje« N. I. Tolstoja in s tem razblinim legende, ki sem jih prej omenil.

* * *

J. Baudouin de Courtenay je začel hoditi med rezijanske Slovence 30 let po tistem, ko jih je l. 1841 obiskal prvi ruski slavist I. I. Sreznjevski. Rezijani, ki živijo skoraj popolnoma obkoljeni od Italijanov in Furlanov (danes pokrajina Furlanija-Julijska krajina), so Baudouina pritegnili kot predmet samostojne dialektološke raziskave in kot primer jezikovnih stikov in mešanja jezikov, problem, ki je živo zanimal znanost v drugi polovici XIX. stoletja. L. 1872 je prvič potoval v Rezijo, se okužil z »rezijanizmom« (izraz samega Baudouina!) in vse do 1893 raziskoval izredno zanimiv kotiček slovanskega sveta. 1875 je Baudouin obranil doktorsko disertacijo »Poskus fonetike rezijanskih govorov« (Boduèn de Kurtenè 1875a), istega leta je objavil »Rezijanski katekizem«, ponatisnjen l. 1894 (Boduèn de Kurtenè 1875b; Baudouin de Courtenay 1894), v 90. letih je začel izdajati »Gradivo za južnoslovansko dialektologijo in etnografijo« – 1895 rezijanski zvezek, 1904 – o govorih terskih Slovanov, 1913 – z rezijanskim spomenikom »Krščanski nauk« (ustrezno: Baudouin de Courtenay 1895; Baudouin de Courtenay 1904, Boduèn de Kurtenè 1913). Vendar je večji del gradiva ostal v rokopisu in obsega več zvezkov, med njimi tudi »Rezijanski slovar« (Arhiv RAN, fond 102, op. 1, št. 8,9; gl. kopijo f. 26 s ponovnim začetkom črke »A«). Baudouin je našteval različne vzroke, ki so mu preprečevali, da bi se lotil izdaje celotnega zbranega rezijanskega gradiva. Eden izmed njih je ta, da ni imel možnosti. V Arhivu RAN smo našli Baudouinovo pismo z dne 17./30. oktobra 1902, naslovljeno na ORJAS (Otdelenie ruskogo jazyka i slovesnosti imp. Akademii nauk). V njem pravi: »Moje dialektološko gradivo prihaja v biblioteko Akademije (pozneje je bilo preneseno v Arhiv Akademije) zato, da v primeru moje smrti ne bi propadlo in bi postalo dostopno drugim raziskovalcem. Ni dvoma, da so med temi raziskovalci osebe, ki bodo zmožne uporabiti moje gradivo celo bolje kot jaz sam, vendar ga bodo le stežka uporabile tako hitro kot jaz sam, že iz preprostega razloga, ker bodo morale porabiti veliko časa za predhodno spoznavanje in osvojitve tega gradiva, medtem ko jaz kot zbiralec in neposredni opazovalec ne potrebujem teh pripravljalnih del in se lahko takoj lotim končne obdelave. Ker pa za zdaj ne nameravam umreti in se čutim še dovolj močnega za večletno trdo delo, sem mnenja, da bi bila najbolj primerna rešitev, če bi meni samemu omogočili, da posvetim precejšen del časa prav obdelavi in pripravi za tisk vsega tistega, kar sem sam tudi zbral« (fond 9, op. 1, št. 771, f. 12, 12v). V istem pismu piše Baudouin tudi o slovarju: »...Med drugim bi bilo zelo zaželeno končati že začeti slovar rezijanskih govorov« (f. 12v).

Usoda je hotela, da je to željo velikega jezikoslovca uslišal več kot pol stoletja pozneje prav N. I. Tolstoj.

N. I. Tolstoj je s svojim odličnim poznavanjem dosežkov svetovne slavistike srede XX. stol., potem ko si je ogledal »Rezijanski slovar«, takoj dojel, da je pred njim novatorsko delo J. Baudouina de Courtenayja, ki je dragoceno ne le za slovenistiko, temveč tudi za slavistiko nasploh, prvič zato, ker »sta slovar in glosar (terskega narečja) vse doslej edini pokrajinski besedišči slovenskega jezika« (Tolstoj 1960: 70), drugič pa je »Baudouinov slovar prvi sinhroni in 'popolni' narečni slovar v zgodovini slavistike, Slovenci pa imajo samo enega – Tominca, posvečenega črnovrškemu narečju«¹ (iz pisma piscu tega članka z dne 23. VI. 1984).

¹ Mišljen je slovar, izdan že po Tolstojevi publikaciji 1960; I. Tominec, *Črnovrški dialekt, Kratka monografija in slovar*, Ljubljana, 1964.

Slovar, ki ga sestavlja 248 folijev in približno 2000 kartic, je bil skopiran oziroma pre-fotografiran. Po besedah N. I. Tolstoja mu je pri tem za 50. leta težkem opravilu veliko pomagal oče Ilja Iljič. Obdelava slovarskega besedila je nato tekla po teh fotokopijah.

Baudouin, kot že vemo, »Rezijanskega slovarja« ni dokončno pripravil za tisk. To je bila, po besedah N. I. Tolstoja, bolj »prva obdelava gradiva terenskih zapisov... Predlagal je (Baudouin de Courtenay), da se sestavi ne toliko slovar v tedanjem in sedanjem pomenu besede, kolikor slovarski inventar za slovnične namene, pa tudi določen etnografski komentar za izpričane lekseme« (Boduèn de Kurtenè 1966: 184, 185). Tako je rokopis slovarja v bistvu sinteza leksikalnega in slovničnega gradiva, ko se v register vključuje tudi slovnična oblika besed. Pri pripravljanju slovarja za izdajo je N. I. Tolstoj obdržal vse slovnične oblike, ki jih je izpostavil Baudouin, le da jih je prenesel v ustrezna leksikalna gesla, ko so se za besedo in njeno razlago navajale vse slovnične oblike, ki jih je zabeležil Baudouin – pri samostalnikih sklonske, pri glagolih – za čas, osebo itd. Baudouinova transkripcija se je izkazala kot dokaj zapletena. Zanj ni bila toliko pomembna fonološka, pač pa čisto fonetična predstavitev rezijanskega govora. Zato je skušal N. I. Tolstoj pri pripravi odlomka »Rezijanskega slovarja« za tisk v glavnem ohraniti Baudouinovo transkripcijo (gl. Tolstoj 1961: 21–22). Leta 1966 je objavil prvih pet črk »Rezijanskega slovarja« – A, B, C, Č, D (Boduèn de Kurtenè 1966: 195–226).

N. I. Tolstoj je dolgo delal z Baudouinovim »Rezijanskim slovarjem«. Celotno besedilo je prenesel s fotokopij na kartice, da bi ga lažje obdeloval. Napravil je prvo varianto uredniškega dela. Toda nenehna zaposlenost na drugih področjih slavistike in jezikoslovja, organizacijsko delo pri vseh mogočih znanstvenih projektih, predavanja za študente in drugo so preprečevali, da bi se scela posvetil temu delu. Spominjam se, kako je večkrat govoril o tem in obžaloval, da ne utegne končati Baudouinovega slovarja.

* * *

Ko sem se v začetku decembra 1983 mudil v Moskvi, se je na ulici Boljšaja Ordynka, kjer je živel N. I. Tolstoj, med nama razvil pogovor o usodi »Rezijanskega slovarja« J. Baudouina de Courtenayja. N. I. Tolstoj je povedal, da so po objavi odlomka slovarja l. 1966 zanimanje za delo pokazali Slovenci. S Slovensko akademijo znanosti in umetnosti v Ljubljani so tekli pogovori o sklenitvi priprav in izdaji slovarja. Bilo je odločeno, da bo slovar izšel v Ljubljani. Med akademijama je bil sklenjen sporazum. Toda tekla so leta, stvar pa se ni premikala. N. I. Tolstoj je bil resno zaskrbljen zaradi tega in po dolgih razmišljanjih (kot je priznal) je predlagal, da delo nadaljujem jaz, v zadnji fazi pa naj bi se mi pridružil tudi slovenski etnograf dr. Milko Matičetov, največji slovenski poznavalec Rezije, rezijanske etnografije in folklore. (Naj pripomnim, da se je N. I. Tolstoj pogovarjal z M. Matičetovim o sodelovanju v moji navzočnosti v Moskvi precej prej, v 70. letih). Ker sem izrazil bojazen, ali bom nalogi kos, je N. I. Tolstoj odvrnil, da je prišel do tega sklepa po analizi položaja v domači slovenistiki in omenil določene moje izkušnje v slovenistiki – napisana prikaza prekmurskega in rezijanskega knjižnega mikrojezika v okviru doktorske disertacije (gl. Duličenko 1980 – priloga I: 281–319, 483–492). Poleg tega je pripisoval velik pomen temu, da delam v Tartuju, kjer je J. Baudouin de Courtenay predaval od 1883 do 1893 in od koder se je trikrat odpravil na dialektološke terenske raziskave v Rezijo, obenem pa se je Baudouin v Tartuju ukvarjal tudi s sestavljanjem »Rezijanskega slovarja« (gl. Duličenko 1993a: 381–389; Duličenko 1995: 12). Delo pri »Rezijanskem slovarju« bi v Tartuju po besedah N. I. Tolstoja ponovno spodbudilo rezijanološke raziskave, ki jih je začel že Baudouin. V pismu z dne 21. decembra 1983 sem dal svoj pristanek. Aprila 1984 mi je N. I. Tolstoj po študentki – Moskovičanki, ki je pri nas študirala, posredoval del kar-

toteke in del fotokopij, v pismu z dne 23.VI. 1984 pa je zapisal: »Resno in nedvomno pomoč lahko nudi poznavanje objavljenih rezijanskih besedil, ki jih je izdal sam Baudouin («Materialien...»). Sam sem jih znal skoraj na pamet in sem jih uporabljal, kadar je bilo treba določati pomene«. 14. februarja 1985 sva imela prvi čisto »rezijanološki« sestanek, na katerem sva pretresla kopico vprašanj iz tistega dela slovarja, ki sem ga že obdelal. V Tartu sem se vrnil z ostalim delom kartoteke »Rezijanskega slovarja«. Obdelava ni šla tako hitro, kot bi hotel. Na predlog slovenske strani (med drugim dialektologa Tineta Logarja) je bilo treba Baudouinov transkripcijski sistem iz tehničnih razlogov poenostaviti. Poleg tega je bilo treba ob delu s celotnim besedilom slovarja še enkrat urediti celotno gradivo, odstraniti nedoslednosti in ponovitve, neupravičene drobitve geselskih člankov, opremiti ustreza leksikalna gesla s slovničnimi oblikami, poenotiti sistem kazalk, predvsem pa dosledno izpeljati načelo štirijezičnosti slovarja: rezijanske besede je bilo treba pojasnjevati z ustrezniki v treh jezikih – slovenskem, ruskem in italijanskem; poleg tega je bilo treba prevesti v slovenščino in ruščino ponazarjalno gradivo za vsak geselski članek. Kjer tega ni storil Baudouin, sem prevod iz rezijanščine v ruščino opravil jaz, za slovenščino in italijanščino sem puščal prazen prostor, da bi v Ljubljani ustrezne prevode opravil dr. M. Matičetov. Razume se, da smo vse, kar je bilo našega, dajali v oglate oklepaje. Spremembe in dopolnitve, o katerih je govor, so bile za dovršitev slovarja nujne. To delo je terjalo velikih naporov in koncentracije, ki jih je včasih primanjkovalo, če upoštevamo sistematična predavanja na univerzi in tudi druga področja znanstvenih interesov, na katerih je bilo treba nadaljevati z delom. Naposled je bila obdelava slovarja 11. junija 1987 končana. Ker je bilo besedilo izjemno zapleteno – svojevrstna Baudouinova transkripcija, prepletanje latinice s cirilico – ga je bilo treba na roko prepisati s kartoteke na standardne liste, s katerih naj bi se besedilo stavilo v tiskarni. To delo je vzelo približno pol leta časa, od julija 1987 do 24. januarja 1988, obseg slovarja pa je znašal 1211 strani. 2. februarja 1988 sem prinesel rokopis »Rezijanskega slovarja« v Moskvo in že takoj naslednjega dne sva imela najin drugi »rezijanološki sestanek«. Obravnavala sva vprašanja, ki jih je bilo treba rešiti pred kopiranjem rokopisa in odpravo enega izvoda v Ljubljano. Skoraj cela pomlad 1988 je šla za kopiranje rokopisa v dveh izvodih – enega za N. I. Tolstoja, drugega zame. 27. maja istega leta sem poslal N. I. Tolstoju seznam 1800 besed s kazalkami, ki jih je bilo treba vključiti v besedilo slovarja, junija pa je bilo končanih in posredovanih v Moskvo 33 strani priloge »Rezijanski antroponimi«. Naposled je bilo tehnično delo končano in N. I. Tolstoj je posredoval »Rezijanski slovar« v Ljubljano. Tako se je končala ruska (resp. sovjetska) etapa »rezijanske odiseje«.

* * *

Ljubljanska (resp. slovenska) etapa »rezijanske odiseje« ni nič manj dramatična. Do poletja 1989 je pri slovarju požrtvovalno delal M. Matičetov, ko je prevajal rezijansko leksiko v slovenščino in italijanščino, ponazarjalno gradivo pa samo v slovenščino. Potem ko je bilo to delo opravljeno, je spet nastala potreba po ponovni redakciji slovarja. To je bilo storjeno skupaj z M. Matičetovim v Ljubljani julija 1989 in 1990. Preostala »temna mesta« naj bi M. Matičetov preveril v Reziji, medtem ko naj bi dodatno primerjanje posameznih leksemov z originalom (zlasti tistih črk, fotokopij katerih nisem imel – N. I. Tolstoj jih zaradi časovne odmaknjenosti ni mogel najti) opravil v arhivu v Peterburgu pisec teh vrstic (kar je bilo tudi storjeno junija 1990, gradivo pa kmalu poslano v Ljubljano). Končanje del pri »Rezijanskem slovarju« je imelo v Sloveniji precejšen odmev (gl. npr. Torkar 1989: 3; Matičetov 1992: 65; prav tako še: Glasnik Slovenskega etnološkega društva, let. 30,

Ljubljana, 1990, št. 1–4, 17; Mladika, leto XXXVII, Trst, 1993, št. 7, 191; Primorska srečanja, Nova Gorica, 1994, št. 160–161, 478 idr.).

Kljub vsemu je slovar obležal v rokopisu. Omenjali so se različni vzroki: pomanjkanje sredstev za izdajo, težave s stavljenjem besedila ipd. V pismih in ob srečanjih je N. I. Tolstoj večkrat izražal bojazen, enkrat pa je celo navrgel: ali mu je usojeno, da bo videl slovar natisnjen še za življenja!... Ker se stvar ni premikala, je N. I. Tolstoj začel razmišljati tudi o drugih možnostih objave »Rezijanskega slovarja«. Bil je že pripravljen vrniti rokopis v Moskvo, vendar le v primeru, če bi slovenska stran določno odgovorila, da v Ljubljani zaradi takih ali drugačnih vzrokov ne more iziti.

Poleti 1994 sem bil na trimesečnem študijskem bivanju na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Ena od mojih nalog v okviru slovenističnega študija je bilo tudi delo pri »Rezijanskem slovarju«. Po preteku let je bilo čutiti potrebo, da bi ponovno prelistali slovar, našli morda drugačne rešitve tistih vprašanj, ki so še ostajala nerešena. Najprej sem celotno besedilo pregledal jaz, potem pa sva ga še enkrat skupaj z M. Matičetovim. 8. septembra smo v stanovanju M. Matičetovega (Langusova 19) obravnavali tehnična vprašanja izdaje s članom predsedstva Slovenske akademije znanosti in umetnosti Francem Jakopinom, opravljena je bila simbolična izročitev samega rokopisa »Rezijanskega slovarja«, kar je bilo ovekovečeno na fotografiji, ki jo hrani pisec tega članka. O »Rezijanskem slovarju« je pisal tudi slovenski tisk (gl. npr. Torkar 1994: 31–32). V poročilu Ministrstvu za znanost in tehnologijo sem v točki I (str. 2 rokopisa poročila) zapisal: »V času od julija do septembra je bil slovar skupaj z dr. M. Matičetovim zadnjič strokovno prebran, vneseni so bili posamezni popravki in dopolnila... »Rezijanski slovar« je zdaj v celoti pripravljen za natis«. Ob povratku iz Ljubljane septembra 1994 sem se v Moskvi srečal z N. I. Tolstojem in mu povedal za zadnje korake, opravljene v zvezi z »Rezijanskim slovarjem«. N. I. Tolstoj je bil iskreno vesel in dejal je, da zdaj ima določeno upanje, da bo videl slovar izdan. Decembra 1994 sem se ponovno mudil v Arhivu RAN v Peterburgu, da bi tam napravil kopije nekaterih strani pa tudi dodatno primerjal nekatera mesta v besedilu. Zbrano gradivo sem nemudoma poslal v Ljubljano. Moje zadnje srečanje z N. I. Tolstojem je bilo 16. julija 1995, ko sem na poti na jug zavil skupaj z mlajšim sinom k Tolstojem v Verbilke. V mojih dnevniških zapisih za 25. julij piše: »Govorila sva o 'Rezijanskem slovarju' Baudouina de Courtenayja, oba sva bila zaskrbljena, ker iz Ljubljane ni nikakršnih vesti, kar utegne pomeniti, da se stvar ne premika...« Začel sem pisati v Ljubljano. Medtem je M. Matičetov na sejah drugega razreda Slovenske akademije znanosti in umetnosti dvakrat postavil na dnevni red vprašanje izdaje slovarja, isto vprašanje je sprožil tudi F. Jakopin (pismo F. Jakopina z dne 19. marca 1996). Naposled se je izvedelo, da je l. 1996 Akademija namenila denar za izdajo slovarja, čeprav so ostale še težave z izbiro strokovnjaka, ki bi se lotil stavljenja tako zahtevnega besedila. V zadnji etapi »rezijanske odiseje« nas je zapustil N. I. Tolstoj ...

* * *

N. I. Tolstoj je tako kot že J. Baudouin de Courtenay gledal na rezijanščino kot na fenomen, ki je velikega teoretičnega pomena ne le za slovenistiko, temveč tudi za slavistiko sploh. Menil je, da je nenaravno to, da izjemno bogatega rezijanskega (in širše slovenskega) gradiva, ki ga je zbral Baudouin v težkih razmerah XIX. stol., slavistika ne izkorišča v polni meri. Njegov cilj ni bil le, da pripravi izdajo »Rezijanskega slovarja« in preostalih Baudouinovih rokopisnih narečnih zapisov rezijanskih (in drugih slovenskih) govorov, temveč tudi, da s pomočjo tega gradiva razišče leksikalne in slovnične posebnosti rezi-

janščine (gl. npr. zanimiv članek, ki ga je objavil I. 1985, o ruski in rezijanski besedi čuš: Tolstoj 1985: 431–437). Že I. 1960 je pisal: »Baudouin ni delal nikakršnih slovničnih opisov, če ne štejemo nekaj drobnih opazk iz vprašanj analogije. Ni ustvaril »Poskusa slovnice« (analogno njegovemu »Poskusu fonetike rezijanskih govorov« – A. D. D.) teh govorov, vendar sam princip zapisovanja gradiva, sestavljanje tako imenovanih glosarjev – velikih kartotek, kjer se je beseda navajala v različnih morfoloških oblikah in skladijskih zvezah, daje vse možnosti bodočemu raziskovalcu, da rekonstruira sliko slovnične strukture rezijanskega in terskega narečja« (Tolstoj 1960: 69). Potem ko sem I. 1981 obrnil doktorsko disertacijo o slovanskih knjižnih mikrojezikih, kamor je bila uvrščena tudi knjižna rezijanščina, mi je N. I. Tolstoj predlagal, da se na podlagi gradiva J. Baudouina de Courtenayja lotim pisanja nekakšnega »Poskusa slovnice rezijanskih govorov«. Ko sem že začel z delom pri »Rezijanskem slovarju«, mi je N. I. Tolstoj svetoval, naj istočasno ugotavljam slovnične posebnosti rezijanščine. V pismu z dne 17./30. septembra 1985 mi je pisal: »Upam, da ste se aktivno vključili v delo pri Baudouinovem slovarju. Monografski opis slovnične in leksikalne zgradbe in sestave rezijanščine po Baudouinovem slovarju in po 'književnih besedilih' je lahko še eno bleščeče delo ranga doktorske disertacije. Doktorske disertacije ne potrebujete, toda delo ne bo odveč in ne zaman«. Toda »Rezijanski slovar« je jemal večji del časa, negotovost glede njegove izdaje pa me je odvrčala od tega, da bi se takemu opisu temeljito posvetil. Po pravici povedano, sem gradivo »Rezijanskega slovarja« in drugih Baudouinovih zapisov uporabljal v zvezi z vprašanjem ustvarjanja osnov normativne slovnice rezijanskega knjižnega jezika (gl. Duličenko 1993: 29–46), pri utemeljevanju nove slovenistične mikrodisciplin rezijanologije (Duličenko 1995: 121–128; Duličenko 1996: 567–590). Vendarle je zdaj že jasno, da nikakršni izgovori ne morejo več upravičiti počasnosti pri izdelavi »Poskusa slovnice rezijanskih govorov«, ki ga je predlagal N. I. Tolstoj in ki bi bil oprt na izjemno dragoceno sto let staro gradivo J. Baudouina de Courtenayja.

LITERATURA

- BODUËN DE KURTENË, I., 1875a: *Opyt fonetiki rez'janskih govorov*. Leipzig.
- – 1875b: *Rez'janskij katihizis [!], kot priloga k »Opytu fonetiki rez'janskih govorov«, z opombami in slovarjem*. Leipzig.
- BAUDOUIIN DE COURTENAY, J., 1894: *Il catechismo resiano*. Udine.
- – 1895: Sprachproben in den Mundarten der Slaven von Torre im nordostlichen Italien. *Materialien zur südslavischen Dialektologie und Ethnographie*. II. Sprachproben in den Mundarten der Slaven von Torre im nordöstlichen Italien. St. Petersburg, 1904.
- BODUËN DE KURTENË, I. A., 1913: *Materialy dlja južnoslavjanskoj dialektologii i etnografii*. III. Rez'janskij pamjatnik »Christjanske uzhilo« (Zapiski istoriko-filologičeskogo fakul'teta Imperatorskogo Sankt-Peterburgskogo universiteta. Č. CXIV). Sanktpeterburg.
- – 1960: I. A. Boduën de Kurtenë (k 30-letju so dnja smerti). Moskva: AN SSSR.
- – 1966: *Rez'janskij slovar'* (pod redakcij N.I. Tolstogo). *Slavjanskaja leksikografija i leksikologija*. Moskva: Nauka. 183–226.
- DULIČENKO, A. D., 1980: *Slavjanskije literaturnye mikrojazyki*. (Voprosy formirovanija i razvittija). Dissertacija na soiskanie učenog stepeni doktora filologičeskijh nauk. Priloženje: Očerki slavjanskijh literaturnyh mikrojazzykov i ih proektov. Minsk.
- – 1993a: O rezijanoloških obravnava J. Baudouina de Courtenayja v derptskem obdobju 1883–1893. *Slavistična revija* 41/3. 381–389.

- 1993b: Rezijanščina: na poteh h knjižnemu jeziku. *Fondamenti per una grammatica pratica resiana*. Atti della conferenza internazionale tenutasi a Prato di Resia (UD) 11-12-13 dicembre 1991. A cura di H. Steenwijk. Padova. 29–46.
- 1995a: Rez'janologija kak razdel slovenistiki. (V svjazi s vyhodom monografii H. Stènvejka »Slovenskij dialekt Rez'i San Džordžio« i sbornika »Osnovy praktičeskoj rez'janskoj grammatiki«). *Voprosy jazykoznanija*. 121–128.
- 1995b: Il resiano cento anni fa a Tartu. *All'ombra del Canin*. Ta pod Čanynowo sinco 68/2. Udine. 2. 12.
- 1996: U istokov rez'janologii. *Kopitarjev zbornik*. Mednarodni simpozij v Ljubljani 29. junij do 1. julij 1994 »Jernej Kopitar in njegova doba. Simpozij ob stopenetdesetletnici njegove smrti«. Ljubljana. 567–590.
- MATIČETOV, M. 1992: Resia. I. Dimensione linguistica. *La cultura popolare in Friuli »La sguardo da Fuori«*. Atti del convegno di studio. Udine. 57–94.
- TOLSTOJ, N. I., 1960: O rabotah I. A. Boduèna de Kurtenè po slovenskomu jazyku. *I. A. Boduèna de Kurtenè (k 30-letiju so dnja smerti)*. Moskva: AN SSSR. 67–81.
- 1961: Principy postroenija Rez'janskogo slovarja I. A. Boduèna de Kurtenè. *Mežvuzovskaja konferencija po istoričeskoj leksikologii, leksikografii i jazyku pisatelja*. 27 sent. – 6 okt. 1961 g. Tezisy dokladov. Leningrad. 21–22.
- 1985: Russk. čur i čuš'. *International Journal of Slavic linguistics and poetics* XXXI. 431–437.
- TORKAR, S., 1989: Utemeljitelj nove lingvistične kategorije slovanskih mikrojezikov. *Delo. Književni listi*. 28. septembra. 3.
- 1994: Med Tartujem in Rezijo. *Razgledi* 15. 31–32.

Aleksander D. Duličenko
Tartu

Iz ruščine prevedel Silvo Torkar.